

SLOVENSKA BESEDA

Uredništvo: Dalmatinova 8 - Uprava:
Selenburgova 7/II - Naročnina: letno
40 Din, polletno 20 Din, četrtletno
10 Din - Čekovni račun št. 17,152
Izhaja vsak petek.

ŠTEVILKA 47

V LJUBLJANI, 17. DECEMBRA 1937

Posamezna številka 1 DIN

Dr. Dinko Puc:

Napredovanje Slovencev

Naša pot gre ves čas in vzdržema navzgor

Ogromni napredek Slovencev v Jugoslaviji je očividni. Le popolnoma pokvarjen človek ali popoln idiot bi mogel to tajiti.

V Vodnikovi in Zoisovi dobi se je začela šele dramiti slovenska narodna zavest, — toda neboljani in boječi so bili prvi koraki slovenske kulture! Vzrasel nam je pesnik velikan, Prešeren, toda sodobnost ga ni umela. Nemško vzgojenemu konservativnemu življu je bolj prijal bombastični Koseski in dolgo je bilo treba ter mnogo truda najboljših naših mož, da je bil Prešeren vsestransko priznan. A kljub vsemu je naraslo slovenske kulture v enem stoletju komaj toliko, da je smel ošabni nemški plemič briti iz nas norec, češ da ponese vso slovensko književnost v eni culici.

Zadnja leta devetnajstega in prva leta naslednjega stoletja se je sicer to razmerje nekoliko popravilo v naš prid. Toda zato je začela vsled političnih razmer ter agresivnosti nemškega in madžarskega nacionalizma propadati veljava našega jezika v vsem javnem življenju. Polagoma, a dosledno se je umikal iz državnih uradov, v šolah pa itak ni imel nikdar popolne veljave. Industrija je bila nemška, velika trgovina nemška in italijanska, naši pa so bili le mali obrtniki, kramarji in branjevci. Naših visokosolcev je bilo morda kakih štiristo, od katerih so imeli najboljše kvalificirani izgled, da postane kdo izjemoma sreski načelnik ali sodni svetnik. Govorili smo sicer o slovenski univerzi in se borili zanjo, a teh prizadevanj nihče ni jemal resno. Saj radi brezupne situacije sami niti v tem vprašanju nismo bili edini: Konservativno krilo se je zavzemalo za katoliško vseučilišče v Salzburgu, drugo krilo pa se je začelo zavzemati za vseučilišče v Trstu, češ, če bi tudi tako vseučilišče ne bilo popolnoma slovensko, bi vendar tako visoko šolo lažje dobili in bi imeli vsaj nekaj od nje.

Slovenska znanost? Da, imeli smo znanstvenike, a bili so tuje gore list. Naš kmet? Preplašen se od grajskih valptov in klosterskih žolnirjev je krivil hrbet ter nosil krvavo prislužene petice za vero in za cesarja. Vojaštvo? Nemška soldateska se je pretakala po naših krajih. Slovenski oficirji so bili bele vrane, a slovensko priprosto vojaštvo se je učilo «uradnega» in «državnega» jezika od tujerodnih feldvehov, da, vrnivši se, ni znalo ne slovensko, ne nemško!

S plodovi slovenske zemlje smo kupčevali sami le v začetnem štadiju. Našo zemljo v velikem je izkoriščal tujec.

Germanizacija Štajerske, Koroške in Kranjske je napredovala z velikimi koraki. Prekmurje je bilo že izgubljeno v madžarskem morju. Le na Primorju se je naš življel držal še dokaj odporno. Vsa mesta in trgi so bili leglo tujega življa, centri potujčevanja. Še boj za slovenske napise v Ljubljani je trajal celo generacijo in brez dogodkov leta 1908. bi jih menda sploh nikdar ne bilo!

Zgodovina Slovencev pred Jugoslavijo je težka in žalostna. Opravičeno se nadejamo, da bo v Jugoslaviji lepša in sijajnejša. V devetnajstih letih smo dosegli svobodo jezika, svobodo razmaha, možnost lastnega upravljanja svoje zemlje, vse urade, nešteto institucij in kruha za svoje ljudi. Brez velikih težav smo dobili svojo uni-verzo.

Ne gre vse gladko, razume se. Težkoče so in težkoče bodo še. Toda ne uvideven je, kdor primerja Jugoslavijo z Avstrijo, zločin, ki napačno informira mlajšo generacijo. Naša pot gre ves čas vzdržema navzgor!

Zdaj imamo tudi Akademijo znanosti in umetnosti. Naj nam bo pozdravljena! Tudi ona ni samo plod našega dela, marveč je tudi nujna posledica nacionalne države, ki nam je dala možnost razvoja. Uverjeni smo, da bo tudi naša Akademija muni-ficentno podprla, da bo mogla pravilno izvrševati svoje naloge.

Ne dvomimo pa, da bosta v Akademiji imeli i znanost i umetnost svobodno dom, ki bo obema jamčil neoviran razmah in svobodno duševno udejstvovanje. Za borniranost in dogmatične boje naj v njej ne bo prostora.

Le tako bo tudi Akademija jamstvo našega napredka.

Dr. M. Koran:

Jugoslavija in Italija

Ob vrnitvi obiska predsednika jugoslovanske vlade in zunanjega ministra g. Stojadinovića italijanskemu zunanjemu ministru grofu Ciano, ki je faktično bil obisk pri šefu italijanske vlade g. Mussoliniju, se je v naši in tuji javnosti zopet mnogo pisalo o naši prijateljski pogodbi z Italijo.

Znane so zahteve, ki jih je Italija postavila za časa svetovne vojne in ki so zapisane v londonskem paktu. Te zahteve bi — izpolnjene — še globlje zarezale v življenjske interese Jugoslavije, kakor je zarezalo to, kar je

Italija končno ob sklepu miru dobila.

Zahteve Italije, izražene v londonskem paktu, so jasen izraz takratnega pojmovanja odločujočih italijanskih politikov o Jadranskem morju kot «mare nostro» («našem morju»). Italija, ki je vedela, da mora kot država v Sredozemskem morju na zapadu deliti moč z zapadnimi evropskimi silami, si je hotela vsaj Jadransko morje zavejati in si pridobiti njegovo vzhodno obalo. To je bil za tisti čas višek italijanskih narodnostnih, predvsem pa imperijalističnih teženj.

Dobiček, ki ga je Italija odnesla iz svetovne vojne, je ni zadovoljil. Njene aspiracije na našo vzhodno obalo Jadranskega morja so ostale. To dejstvo na eni in težke razmere, pod katere so prišli naši sonarodnjaki v Italijo na drugi strani, so ustvarile težke odnose med njo in nami.

Italija nam ni bila samo neposredno neprijateljsko razpoložena, nego je začela kovati tudi obroč okrog nas: Avstrija, Madžarska, Bolgarija in predvsem Albanija so hodile po potih politike italijanskih koristi. Revizijska gesla so polnila ozračje, a v naš domači notranji politični spor so se začeli vtikati tuji prsti.

Nastal je malone nemogoč položaj: Italija, ki je bila naš najboljši izvoznik in skoroda največji uvoznik, s katero smo imeli najtesnejši gospodarski promet, nam je bila politično neprijateljsko razpoložena.

Nihče ni vedel varnega izhoda iz tega nevarnega položaja; edina opora nam je bila prijateljska pogodba s Francijo.

Toda tekom časa so se razmere brez naših posebnih zaslug spremenile. Dinamična politika g. Mussolinija je začrtala Italiji druge imperijalistične cilje, daleko presegaajoče ideal «našega morja». Tezišče italijanske politike je prešlo iz Jadranskega v Sredozemsko morje, z vzhodnih obal Jadrana na kolonije v Afriki, zalebdele so sanje o rimskem imperiju, sovladaletu sveta...

Ta nova usmeritev italijanske zunanje politike je prinesla možnost spremembe odnosajev med nami in Italijo, ki mora imeti zavarovan svoj hrbet na vzhodu, če hoče širiti svojo moč na jug in zahod.

Vodstvo naše zunanje politike je to spremembo kvitiralo s pripravljeno sklenitvijo prijateljske pogodbe z Italijo. Da koristi taka pogodba Italiji, je jasno, ker bi je sicer ne sklenila. Je pa brez dvoma tudi v našem interesu:

1.) odvrnjena je neposredna nevarnost oboroženega konflikta med našo državo in Italijo;

2.) pomirile so se revizijsko-istične težnje sosedov;

3.) nemoteno gospodarsko sodelovanje bo prineslo koristi naši zunanji trgovini;

4.) prijateljstvo z Italijo zamo-re ugodno vplivati na položaj jugoslovanske manjšine v Italiji;

5.) naše notranje politične spore bomo mogli izgladiti brez vmešavanja tujcev;

6.) ker sta se politika Italije in Vatikana napram nam v preteklosti v marsikateri krili, obstoji možnost povoljnije ureditve odnosov med našo državo in Vatikanom.

Ne moremo torej tajiti, da je prijateljsko pogodbo z Italijo narekovala naša vidna korist. In zunanja politika naj se vedno ravna le po tem vidiku.

Ni pa seveda prezreti, da je treba korist, ki nam jih prinaša kaka zunanjepolitična orijentacija, tehtati. Za ceno novega prijateljstva ne smemo žrtvovati stara, preizkušena prijateljstva, ki so nam potrebnejša in koristnejša. To bi bila usodna pogreška.

Komentarji, ki jih čujemo ob ravnomar izvršenem obisku francoskega zunanjega ministra g. Delbosa v Beogradu, govore, da ostane naše najdragocenejše prijateljstvo s Francijo še naprej podlaga naši zunanji politiki.

Demokracija v službi narodne sloge

Trečno gledanje slovenske socijalne demokracije na zagreški sporazum

Ne le vse stranke iz bivše SDK na Hrvaškem in iz beograjske Združene opozicije, ki so se združile z zgodovinskim «zagrebškim sporazumom» k skupnemu, enotnemu in složnemu delu, ki naj v splošno državno in vsenarodno korist čimprej kar najzadovoljivejši reši vsa pereča življenjska državna in narodna vprašanja ter odprte probleme naše zunanje in notranje politike, našega gospodarstva, kulture in socijalne preskrbe, temveč tudi ostale politične bivše in današnje formacije so pričele gledati na složni nastop opozicijskega demokratičnega bloka z bistrejšim, resnejšim in razumljivejšim pogledom, kakor pa so gledale še nedavno pod nalezljivim vplivom nekkih «krogov».

Med take vrste z novim, razumljivejšim gledanjem na razvoj naših notranjih dogodkov spada predvsem naša socijalna demokracija, ki je že v samem začetku vse opozicijske akcije Zagreba in Beograda zavzela precej premišljeno in naklonjeno stališče. V svojem glasilu «Delavski politiki» je slovensko socijalistično delavstvo v zadnji 100. številki dne 15. t. m. v uvodniku pod naslovom «Soglasnost Združene opozicije» ugotovilo, da je le demokracija vez sloge in enotnosti ter je k sporazumu odločno izpovedalo svoje jasno

načelno stališče in prepričanje, ki ga zaradi njegove zanimive vsebine in njegovega političnega pomena objavljamo v informaciji tudi našim naročnikom in čitateljem:

«Nekako naravno je, da nasprotniki vseh smeri klevetajo napore združene opozicije, ki se je verjetno idealno in z vso resnobo združila okoli akcije glede zagrebskega sporazuma v nadi, da se na tej novi podlagi prične resna razprava o hrvaškem problemu. Zgodilo se pa ni tako. Razični napredni in nazadnjaški strujarji ali resno odklanjajo vsakršno razpravo o stvari, ali pa jo smešijo in trdijo celo, da srbska združena opozicija ne misli resno glede hrvaške enakopravnosti, v kolikor, recimo, je ni.

Nočemo ventilirati zagrebske resolucije danes, povedati pa moramo, da se vprašanje, ki ga smatra vsa naša javnost za važno, ne sme smešiti. Važno je to vprašanje tudi za inozemstvo, ki vidi v tem vprašanju našo slabost, ker se toliko razpravlja o njem. Zato je treba odpraviti ta nedostatek.

Za nas je merodajno predvsem, da resolucija združene opozicije izrečno naglašja, da se morajo hrvaške zadeve rešiti na demokratičen, pravi demokratičen način.

POLITIČNI TEDEN

Politična pozornost poslednjih dni je bila obrnjena na poset francoskega ministra g. Yvona Delbosa naši državi. Sicer predstavnik Francije ni bil sprejet v naši prestolnici s kraljevskimi častmi, vendar pa ga je dočakala nepregledna množica ljudi, ki so se zgrnili od blizu in daleč, in v izlivu te prave ljudske duše je našel g. Delbos gotovo več veličine in občutka, kakor pa bi jih v manifestacijah in ovacijah, ki jih komandirajo režimi, kjer je pa za tem zunanjim bleskom vse prazno, ker manjka duše. Beograd je imel zopet enkrat priliko pokazati, na kateri strani so njegove simpatije v velikem cepljenju duhov današnje dobe.

Danes diplomati mnogo potujejo, vendar je pot francoskega zunanjega ministra po srednji Evropi mnogo več, kakor običajno politično in vpludnostno potovanje. Predvsem govori g. Delbos tudi v imenu Anglije, saj je njegova turneja rezultat razgovorov, ki sta jih imela s Chautempsom z vodilnimi angleškimi državniki v Londonu tik pred njegovim odhodom. Tako nastopa danes g. Delbos kot predstavnik onega velikega tabora, ki ga poznamo pod imenom «zahodni demokratični blok». Danes živimo namreč zopet v eni onih žalostnih dob zgodovine, ko si stojita nasproti dve sovražni veri ali, kakor danes pravimo, «ideologiji». Ta razkol v zahodnem svetu kaže svoje pogubne posledice v obeh polovinah zemeljske obte ter se pojavlja z isto silo v Sredozemlju in v srednji Evropi, kakor pred Madridom in Šanghajem. Nasproti si stojita dve svetovnopolitični nazorini: demokracija in avtokracija, od katerih je slednja napovedala prvi borbo do iztrebljenja. Sicer mogoče res preživlja danes misel demokracije svojo krizo, toda tudi v tem primeru je še bolj gotovo res, da se doslej ni posrečilo najti človeštvu za ureditev svoje družbe boljšega in popolnejšega sistema, kakor je demokracija, kjer se lahko vsak izživlja po svojem individualnem nagnjenju.

Poglejmo si samo malo blagostlove, ki prihajajo iz nasprotnega tabora. Tam smo pričre nepojmljive surovosti. Obračunava se z lastnim narodom s strojnimi puškami; uničuje se obstoj ene najstarejših držav; Kitajska krvavi brez napovedi vojne. In kadarkoli se zgrozi svet pred novo nevarnostjo vojne, se dviga ta strah vedno iz teh držav brez tradicije, a vsak žarek miru in približevanja k človeštvu prihaja le od narodov z demokratično tradicijo: Francije, Anglije in Amerike. Danes v srednji Evropi še lahko zmiguje-mo z rameni, ko slišimo o rušenju španskih mest in o pobijanju kitajskih žena in otrok, vendar če bo šel razvoj v dosedanjem tempu naprej, ne bo trajalo dolgo, ko bodo imena Nanking ali Madrid zamenjala imena Praga in podobno. Treba se bo enkrat odločiti! Kako?

Jugoslavija ne vidi radi tega v Franciji le pobornice velikih idealov človeštva, marveč tudi bojevnico svetovnega miru in tako je ves jugoslovanski narod v teh dneh spremljal s toplimi občutki predstavnika velike zavezniške države, z željo, da bi njegov obisk položil res temelje za konstruktivno delo.

DOMA IN NA TUJEM

Krepak pouk o načelih

deli v eni zadnjih številčk glasilo slovenskih krščanskih socijalcev «D. P.», ki jih je ustanovil pokojni dr. Krek in ki jim je on tudi še danes najvišji vzor, čeprav jim ga skušajo gospodje iz vodstva JRZ nasilno odvzeti. Ta pouk gre očitno na naslov omenjene gospode iz Katoliške tiskarne, ki je danes pač najhujša in najnevarnejša nasprotnica slovenskega krščanskega delavstva, proti kateremu je ustanovila tudi posebno delavsko organizacijo «Zvezo združenega delavstva». Omenjeni pouk je zelo poučen in zato ne bo škodovalo, če ponatisemo nekaj glavnih stavkov, da bo mili narod vsaj vedel, kaj in kje je tudi še greh izven «naprednosti», «sokolstva» in «liberalizma». «D. P.» piše med drugim:

«Zdi se nam, da so danes zelo primerni časi, da premišljujemo o načelih. Načelnosti ne zahtevamo le od zrelega človeka; zahtevamo jo tudi od vsake skupine ljudi, ki se je zbrala v namenu, da služi ali svojemu stanu, ali ljudstvu in vodi narod. Sramotilne so besede, ki jih ljudstvo izreka o človeku, kateri ni ostal mož beseda, in ki vihira s svojim plaščem po vetru. Kaj bi rekel o ljudeh, ki so si včeraj pridobili zaupanje ljudstva, danes pa njegove potrebe in cilje prodajajo za skledo leče in pobirajo drobtinice, ki padajo z bogatinove mize? Živimo v težkem času, ko so načela najhujše zatajili tisti, ki so imeli o sebi visoko mnenje, da imajo vsa zdrava in resnična načela sami v zakupu. Da so edini in nepogrešljivi zaupniki ljudstva. Njihova mnenja so edino prava, vsako drugačno nazarje o najbolj vsakdanjih stvareh je napačno in ga z največjo gorečnostjo obojajo. Je že tako, da tisti, ki nima čiste vesti, najbolj bobneče pridiga o grehu drugih, hoteč prepričati svojo lastno pekočo nedoslednost. Vse to so znaki težkega moralnega propadanja. Ni propadanje v tem, da so v svojem delu daleč proč od tistega, kar so proglasili za svoje lepe ideale; da s premajhno vneto delajo za zaupani jim program. Ni

najhujše, da so mnogo obljubljali, pa malo napravili. Tako je usoda vseh velikih in idealnih stvari, da se jim bolj približaj z besedami, težje pa z dejanji. Najhujše je, da je grešnik svojo nečednost proglasil za čednost. Propadanje je v tem, da je v važnih časih izdano to, kar se petnajst let proglasa za zahtevo naroda. In ljudje, ki to delajo, trdijo, da so varuhi načel. Propadanje je tudi v tem, da ni človeka, ki bi močno dvignil glas, temveč se vse pogreza v obupnem molku. Danes je na prodaj vse. Človeška delovna moč je predmet kupnje kot blago na trgu. Naprodaj je človekova svoboda in čistost prepričanja. Naprodaj so tako tudi idealizem in načela. Vse je v službi oblasti. Tej in zanjo se proda vse. Toda narod svojih življenjskih načel in zahtev ni pozabil. Tega, kar narod nujno potrebuje za svoj obstoj: svobode in samostojnosti, tega ne bo mogel nihče brez krivde in brez težkega obračuna pokopati. Ljudje pridejo in gredo. Narod pa ostane. Bori se za svoj življenjski obstoj kot se bori gozd za svetlobo in sonce ter premaguje vetrove in sušo. Če danes ne more obračunati s tistimi, ki mu njegove življenjske zahteve prodajajo, potem bo obračun prišel jutri. Žalostna so premišljevanja o pozabljenih in prodanih načelih v javnem življenju; žalosten bo menda tudi obračun, kadar bo prišel čas.»

Zdi se, da je vsak komentar odveč in nepotreben...

Status quo v Evropi

O priliki poseta francoskih državljanov v Londonu je italijanska «Stampa» napisala: «Angleži in Francozi se igrajo med seboj miš in mačko. Eni ponujajo Avstrijo in Češkoslovaško, da bi rešili kolonije, drugi ponujajo kolonije, da bi rešili Avstrijo in Češkoslovaško. Sigurna stvar je, da sta se Delbos in Chautemps borila v Londonu do zadnjega za ohranitev statusa quo v Srednji Evropi.»

Zagrebu. Pogrebni sprevod se je pomikal iz nadškofijske palače po glavnih mestnih ulicah nazaj v katedralo, kjer je bilo nadškofovo truplo položeno v grobnici sredi cerkve k večnemu počitku.

Pa menda ne v Kanoso? Glavno režimsko JRZ glasilo «Samouprava» objavlja vest, da se je narodni poslanec in bivši veljak JRZ dr. Voja Janjič, ki je postal zelo slaven po svojih nočnih barskih junaštvih in po svoji besni borbi proti sprejetju konkordata, pretekli teden mudil v Rimu in Vatikanu. Pač pomemben in zanimiv obisk...

V vseh jugoslovanskih turističnih krajih, katerih izkazuje zadnja statistika v preteklem letu v vsej državi 277, se nahaja skupaj 783 gostinskih podjetij, 470 hotelov, 177 penzionov in 179 restavracij s skupno 32.000 posteljami za tujce.

Ljubljani za zgled. Mestna občinska uprava v Veliki Kikindi je sklenila, da bo primerno zvišala plače svojim uslužbencem. Obenem je podarila 70 manjših stavbišč revnejšim meščanom, da si zgrade na njih lastne domove. Ljubljanska občinska uprava za enkrat svojih uslužbencev in revnih prebivalcev še ni preenetila s tako življenjsko nevarno veselo novico...

Stari časi se vračajo, pa tudi pri nas je ob tej vesti še marsikatero črnorumeneno patrijotično srce zopet živahneje zatolklo v zvestih prsih. Avstrijski državni svet je namreč na svoji seji sklenil, da se ukine zakon o izgonu Habsburžanov iz Avstrije in o odvzemu vsega premičnega in nepremičnega premoženja članov vladarske hiše Habsburg-Lothringov.

Finančni odbor narodne skupščine v Beogradu je v načelu že končal proračunsko razpravo in

sprejel novi državni proračun z 18 proti 13 glasovom. Kakor je videti, predstavniki vsega naroda le niso za novi, močno zvišani proračun...

Joe Matošić pogorel. Kakor je znano, se je pred meseci odcepil prosluli žurnalista Joe Matošić v Zagrebu od dr. Mačka in zahteval od njega, da mu plača neko brošuro, ki jo je o njem izdal svoj čas. Dr. Maček je to zahtevo odklonil, ker brošure ni naročil. Matošić je prišel ostro gonjo proti dr. Mačku v svojem listu «Danici», pa tudi na sodišče se je zatekel po pomoč. Sodišče je sedaj njegovo zahtevo odbilo in mora Matošić vrhu vsega plačati še kakih 26.000 din pravnih stroškov.

Snežni viharji divjajo po vsej Jugoslaviji in so ponekod zasuli ceste in železnice po več metrov visoko s snegom. Nevarnost povodnji v južni Srbiji in po Bosni ter Hercegovini še vedno ni minila. Promet je marsikje povsem ukinjen.

Znana zavarovalnica «Assicurazioni Generali» v Zagrebu bo pomladi zgradila na Jelačićevem trgu svojo veliko reprezentančno palačo, ki bo veljala nad 20 milijonov dinarjev.

Pevski jubilej. «Srpsko pevsko društvo v Zagrebu» je te dni na svečan način proslavilo 60letnico svojega uspešnega obstoja.

Odmev borbe proti «Ta-ti». Našim čitateljem je nedvomno še v spominu silna borba, ki so jo trgovci širom države pričeli pred meseci proti novo snujoči se veletrgovski hiši «Ta-ta». Komaj se je polegel prvi vihar, pa se je ustanovila v Novem Sadu že druga veleblagovnica, ki si je nadela še tretji famozni «ta» in se je prijavila kot «Ta-ta-ta». Zaradi «neelojalne konkurence» je beogradska «Ta-ta» tožila novosadsko «Ta-ta-to» pri tamkajšnjem sodišču, ki je pa tožbo zavrnilo in «Ta-ta-to» oprostilo. Pa je to res huda stvar, tatatartomatatata...

Obljuba. Gospod finančni minister je sprejel predstavnike združenja uradnikov finančne kontrole in jim obljubil, da bo o priliki proučil njihovo prošnjo za primerno zvišanje plač.

Osijski gospodarski krogi so zelo razburjeni in so vložili na pristojnih mestih najostrejši protest proti sklepu mestne občinske uprave, ki hoče v novem proračunskem letu zvišati na razno blago, ki se uvaža v Osijek od zunaj, mestno trošarino v izmeri 100 do 500% od dosedanjih trošarinskih postavk.

Volitve v senat, ki bi se morale po prvotnih določilih vršiti dne 16. januarja 1938, so baje odgojene za mesec dni.

Ljotića zapuščajo. Kakor je razvidno iz dnevnega tiska, je zapustil Ljotićev «Zbor» tudi inž. Julij Hauser, eden najodličnejših dosedanjih voditeljev tega ljudskega zibanja.

Operni pevec Josip Križaj, ki je član zagrebske opere, je dne 14. t. m. proslavil tridesetletnico svojega umetniškega udejstvovanja, odkar je v Ljubljani prvič stopil na gledališke deske. Odličnemu umetniku iskrene čestitke!

Vztrajnost subotičkih mesarjev. Poročali smo že, da so stopili subotički mesarji s 1. decembrom v protestno stavko proti mestni občinski upravi, ki je samovoljno uvedla visoko trošarino na meso. Mesarji nočejo nikakor popustiti in ne prodajajo nobenega mesa občinstvu in gostinskim obratom. Pravijo, da bodo stavkali vse dotlej, dokler se mestna občina ne bo uklonila in dokler ne bo povsem ukinila uvedene mestne trošarine na meso.

Zunanji ministri držav Balkanskega sporazuma se bodo sestali k skupni konferenci v Ankari

meseca februarja v letu 1938. ter ob tej priliki razpravljali o mednarodnem položaju, ki je nastal v svetu po francosko-angleških razgovorih v Londonu in po pomembni turneji francoskega zunanjega ministra Delbosa po srednji Evropi.

Cenena kava. Banjaluški kavarnarji so sklenili, da bodo prodajali odslej črno kavo (pravo turško) po enotni ceni 1.50 din. V Ljubljani smo «naprednejši» in podjetnejši, pa nadkriljujemo Banjalučane kar za 300%.

Izvoz jugoslovanskih puranov v Anglijo je letos nenavadno majhen in so jih doslej izvozili komaj 16 vagonov, dočim jih je odšlo druga leta v tej dobi tja že nad 80 vagonov.

Italijansko-jugoslovanski klub se je ustanovil te dni v Beogradu.

Prebivalstvo Jugoslavije je naraslo od 11.984.911 v letu 1931. na 15.173.608 oseb koncem lanskega leta.

Volilna borba v Rumuniji je v polnem razmahu. Vse stranke prireajo neštete shode povsem nemoteno. Rumuni pač ne morejo biti brez volilne svobode.

Pametna prepoved. Bolgarsko trgovsko ministrstvo je razglasilo prepoved, s katero sporoča, da v bodoče več ne bo dovoljevalo pri ustanavljanju novih ali razširjanju starih industrijskih podjetij uvažanja starih strojev v Bolgarijo, ker da uvoz starih strojev ni v interesu narodnega gospodarstva, ki zahteva moderno, a ne demontirano industrijo.

Poostreitev razmer na Češkoslovaškem. Češkoslovaško ministrstvo za notranje zadeve je znatno poostrelo določila o zaščiti češkoslovaške republike.

Najenostavnejše. General Goering, ki je postal sedaj po dr. Schachtovem padcu tudi gospodarski diktator Nemčije, je sklical konferenco predstavnikov osmih največjih železarskih veleindustrijskih in jim nedvoumno zagrozil, da bo nemudoma izvedel nacionalizacijo celotne nemške železarske in jeklarske industrije, čim bi se kak industrijec samo poskušal upirati kakršnimkoli ukrepom nemške vlade.

V vsej Sovjetski Rusiji so se izvršile pred dnevi volitve v osrednji sovjet. Volitev se je udeležilo 95% volilnih upravičencev, ki so izvolili 569 delegatov. Stalin, ki je bil doslej le tajnik komunistične stranke, bo odslej zavzemal mesto predsednika izvršnega odbora Sovjetske zveze, dočim bo dosedanjí predsednik Kalinin odstopil in bo imenovan na neko visoko upravno mesto.

Lvovska policija na Poljskem je razkrila veliko desničarsko teroristično organizacijo, ki je pripravljala celo serijo atentatov na najuglednejše domače in tuje politične osebnosti.

To bo «mostiček». Med Dansko in Švedsko bodo zgradili moderen železobetonski most, ki bo dolg «samo» dobrih 20 km in se bo opiral na majhne otočke med obema državama.

Dividenda Šneške prekopne družbe se izplačuje za leto 1937. v Parizu pri glavnici 200 milijonov frankov po 263.63 frankov na vsako delnico, ki je vredna nominalno le 250 frankov. To so dobički!

V Nemčiji štedijo tako, da se morajo umazane oljnate krpe iz tovarniških in drugih strojnih podjetij obvezno oddajati državnemu nadzornemu uradu za volno, ki jih da nato na poseben način očistiti in koristno spraviti olje iz njih. Na ta način upa Nemčija iz starih maslnih krp dobiti vsako leto milijon kilogramov strojnega olja.

Rumunija bo najela na pariškem in londonskem denarnem trgu večje posojilo v oboroževalne svrhe.

Samouprava

Vprašanje in odgovor

POPRAVEK. — V drugem odgovoru v 10. vrsti v št. 42 «Slovenske besede» je treba popraviti bistveno tiskovno napako. Mesto besede «za seje» se mora pravilno glasiti «za to».

Vprašanje: Proti neki odločbi banske uprave sem vložil pritožbo na ministrstvo za notranje posle. Od takrat je preteklo že več mesecev, ne da bi do sedaj dobil kakšno rešitev na svojo pritožbo. Ker pa je za me zadeva važna in bi rad imel čimprej rešitev svoje pritožbe — tako ali tako — v rokah, prosim za pojasnilo, ali je kakšna pot, da pospešim rešitev svoje pritožbe.

Odgovor: Lahko naprosite ministrstvo s posebno vlogo, da izda čimprej razsodbo o Vaši pritožbi. Če pa bi to ne pomagalo, bi mogel priti za Vas v pošte le predpis drugega odstavka člena 22. zakona o državnem svetu in upravnih sodiščih, ki se glasi: «Ako navede tožitelj v tožbi, da ni mogel dobiti nobene odločbe od pristojnega upravnega oblastva v treh mesecih od dne, ko jo je ponovno zahteval s posebnim aktom, mora sodišče preiskati, ali je njegova navedba istinita. Ako se njena istinitost ugotovi, vzame tožbo v postopanje, kakor da je pristojno oblastvo odbilo tožiteljevo zahtevo.» — Iz tega izvira, da morete po preteku treh mesecev, ko ste s posebno vlogo ponovno prosili ministrstvo za notranje zadeve za odločbo v Vaši pritožbi, a Vam ministrstvo ni ugodilo, prijaviti vso zadevo državnemu svetu, ki more izdati končno razsodbo v Vaši zadevi. Državnemu svetu (in ne upravnemu sodišču) morate pa prijaviti zadevo radi tega, ker odloča o tožbah zoper ministrske odločbe po členu 17. zakona o državnem svetu in upravnih sodiščih le državni svet in ne upravno sodišče.

Pariška razstava bo podaljšana. Trgovski odbor francoskega parlamenta je sprejel z 9 proti 4 glasovom predlog, da se letošnja pariška svetovna razstava, ki je bila prejšnji mesec zaključena, zopet odpre prihodnjo pomlad.

Angleški turisti obetajo priti prihodnjo sezono na naš Jadran v izredno velikem številu, kakor še nikoli doslej. Že do danes so naše tujskoprometne ustanove prejele iz Anglije nad 2000 obveznih izletniških prijav.

Ameriški gospodarski tisk razpravlja o gospodarskem položaju Francije in trdi, da se je ta v zadnjem času močno popravil.

Ameriške pomorske oblasti so se lotile sprovedbe velikega pomorskega gradbenega načrta. Zaenkrat so dobile ladjedelnice naročilo za zgraditev desetih novih velikih trgovskih ladij po 9000 ton, ki pa se dajo v najkrajšem času preurediti v najmodernejša križarke.

Sladkor iz lesa je sklenila proizvajati Litva. V ta namen bodo Litovci uporabljali vse lesne odpadke. Potrebne stroje so že naročili v tujini.

Bolgari se osamosvojujejo. Znano dejstvo je, da se napredek vsakega naroda meri precej tudi po porabi mila. V tem pogledu je Bolgarska zelo napredna. V Bolgariji imajo 13 velikih in 30 manjših tovarn za milo, ki so sedaj tako izpopolnile svojo produkcijo, da Bolgarska ni več navezana na uvoz mila iz tujine. Še lani so Bolgari uvozili 68 ton mila, od tega 90 odstotkov iz Anglije.

Vечно mesto Rim ima po zadnjem ljudskem štetju, ki je bilo izvršeno pred tremi tedni, 1.239.900 prebivalcev.

Slovenska „Akademija znanosti in umetnosti“

V soboto, dne 11. decembra dopoldne se je v Narodnem domu v Ljubljani vršil ustanovni zbor društva «Akademija znanosti in umetnosti v Ljubljani». Zbora so se udeležili vsi pravi člani, ki jih je sedem, kakor to določajo pravila, in sicer za prvi razred štirje (gg. univ. prof. Aleš Ušeničnik, Rajko Nachtigal, Fran Kidrič in Milko Kos), za ostale tri razrede pa po en član-organizator (gg. univ. prof. Greg. Krek in Rihard Zupancič). Na čelu akademije ostane začasno, do izvolitve novih članov in volitve prvega predsednika, kot starostni predsednik g. Aleš Ušeničnik. Z zbora so bile poslano mnoge udanostne in pozdravne izjave na vsa pristojna mesta ter vsem sorodnim institucijam v državi.

Akademija znanosti in umetnosti v Ljubljani ima štiri razrede, ki obsegajo znanosti in umetnosti v tem-le redu: prvi razred filozofijo, filologijo in zgodovino; drugi razred pravne, sociološke in gospodarske vede; tretji razred matematične, tehnične, prirodoslovne in medicinske znanosti; četrti razred je umetniški (leposlovje, glasba, slikarstvo, likovna umetnost, arhitektura). Člani akademije so ali redni (največ jih more biti 30), ali dopisni (največ 60) ali pa častni. Za izvolitev je potrebna najstrožja znanstvena ali umetniška presoja, ki mora izkazati samostojnost ustvarjanja. Delo akademije se publicira v posebnih izdanjih, kjer so sorodne stroke združene pod skupnimi in enotnimi naslovi. Akademiji načeljuje predsednik, ki ga namestuje glavni sekretar; oba sta izvoljena za dobo treh let; posa-

mezne razrede pa vodijo razredni sekretarji, ki so volijo vsako leto. Ti funkcionarji skupaj pa tvorijo predsedništvo akademije. Ob zaključku vsakega poslovnega leta se vrši svečan javen zbor akademije s poročilom o delovanju akademije v preteklem letu, s sprejemom novih članov in s predavanjem o novih aktualnih znanstvenih (umetniških) problemih.

Že skoro pred desetimi leti je vsa naša javnost pozdravila akcijo za akademijo znanosti in umetnosti ter za Narodno galerijo. Narodna galerija, za katero je bilo treba mnogo požrtvoval-

nega dela in dosti sredstev, že danj časa dostojno in častno kaže, kaj so naši umetniki-tvorci lepega ustvarili. Akademija znanosti in umetnosti hoče zdaj združiti v osrednjo organizacijo s trdnim delovnim načrtom posamezna že doslej delujoča strogo znanstvena društva, da tako v skupnem delu zbere vsa naša raztresena znanstvena prizadevanja in da se more lotiti velikih znanstvenih nalog, ki jih more samo s kolektivnim delom pričeti in izvršiti. Njena prva skrb bo, da častno reprezentira našo znanost in umetnost tudi v mednarodni kulturni tekmi in da s tem dviga narodno čast naše države.

Iz hrama umetnosti

Opera. Kot zaključek slavnostnih priredb povodom 100letnice rojstva skladatelja Antona Foersterja je naše gledališče vstavilo v letošnji repertoar njegovo popularno opero «Gorenjski slavček» v popolnoma novi priredbi dramaturga J. Vidmarja (libreto) in opernega ravnatelja M. Poliča (glasbeni del). Na našem odru zelo priljubljeno domače delo, ki je doseglo svoj čas pod taktirko prof. K. Jeraja prodoren uspeh in lepo število ponovitev, se nam je zdaj predstavilo v novi obleki in pokazalo docela novo lice. V bistvu in osnovi temelji na prvotni Foersterjevi glasbi, ki je pa dobila po prireditelju vseskozi značaj novega opernega dela. Scena se prestavlja iz enega dejanja v drugo in narobe, zamisel izdaja odrskega rutinerja. Posrečeno so razvrščene posamezne slike vseh treh dejanj, da se prijetno menjajo solistične, dvospevske, zborovske točke, ki kulminirajo v učinkovitih ansamblih. Primitivni nekdanji Foersterjev orkester žari v novi priredbi na svojevredstven način: v bleščečih barvah modernih instrumentacijskih sredstev. S to rutinirano pomladitvijo je naravno opera mnogom pridobila in bi delala čast vsakemu opernemu odru. Iz primitivnega Foersterjevega dela je na-

stala opera velikega formata, ki bi ji lahko dali naslov «ilirski opera», saj zaključuje z veličastno apoteozo Iliriji in Napoleonu. Dasi predelava občinstvu, vajenemu prejšnje opere, ni posebno všeč, je z glasbenega vidika hvalevredno, z neverjetnim trudom ustvarjeno delo. Upričorili so ga odlično, glavni solisti, solistice, zbor in orkester so ga izvedli z ljubeznijo in spoštovanjem.

Z. P.

Šentjakovski gledališki oder v Mestnem domu že lepo vrsto let zabava ljubljansko publiko z izbranimi igrami vrednega in zabavnega značaja. V letošnji sezoni je krstil Mrakovega «Lincolna», ki mu je sledila silno posrečena uprizoritev J. Kranjčeve igre «Skedenj» v M. Petrovičevi režiji. Komedija brezdomcev iz barak predmestja, ki so pa dobri po srcu in se po raznih peripetijah vrnejo v življenje kot vredni člani človeške družbe. Glavne osebe: Senica (Košak), Peter (Lavrč), Andrej (Gardej), Miha (Novak), Marjanca (Mlekuseva), Jerca (Cafutova) in policijski komisar (Gnidovec), prav vsi so ustrezali, zadovoljevali in s svojimi vlogami izvrstno zabavali številno publiko pri vseh predstavah. Ljubljanci naj pridno posejajo to pridno igralsko družino Šentjakobčanov tudi v prihodnje. Zasluži v resnici pozornost!

„Zvonček“ kot glas naših malih izseljencev

Na izseljensko nedeljo so listi resno izpregovorili o našem izseljenškem problemu. Tretjina našega naroda biva izven mej svoje narodne države. Mislimo na to tretjino, je naša nacionalna dolžnost, in ne le na izseljensko nedeljo, ampak vsak dan. Ne gre le za to, da ta tretjina naroda živi izven mej Jugoslavije, ampak ta tretjina se tudi množi, rodi se nova mladina in zanjo mora poskrbeti domovina, če nečemo, da se nam v svetu izgubi. Zato so se že dva meseca vršili v Ljubljani dogovori med prijatelji slovenske mladine, da se mladinski list «Zvonček» preuredi v mladinski list za našo izseljensko mladino. Na čelo te akcije je stopila dvorna dama gospa Franja Tavčarjeva, ki je skupno z ustanoviteljem in dolgoletnim urednikom tega priljubljenega mladinskega glasila Engelbertom Ganglom podpisala poziv konzorcija, ki bo skrbel za to, da bo segel «Zvonček» v vse kraje in kolonije, kjer živi kak slovenski otrok, da se ohrani na ta način stalna zveza med domovino in mladino v inozemstvu, da se seznanijo z dopisovanjem med seboj slovenski otroci iz vseh delov sveta in tako z domačo besedo in v stalni zvezi s staro domovino ohranijo zvestobo in ljubezen svojemu narodnemu imenu.

Glede programa je vse poskrbljeno, da bo ostal «Zvonček» dobro urejen mladinski list, ki ga bodo izpolnjevali primerne priloge za razne prilike, da se s tem omogoči tudi v tujini prava narodna vzgoja. Prijatelji slovenske mladine bodo to misel gotovo z veseljem pozdravili in posvetili ta mesec delu za «Zvonček», da bomo mogli o božiču reči, da smo storili svojo dolžnost do naše mladine v tujini.

Tu zdaj ni treba toliko besedi, kakor dejanj. Govorilo in pisalo se je že dovolj. Mnogo bolj, nego besede, govore lepi zgledi, tako zgled idealnega učitelja, ki želi ostati nepoznan, a je poslal «Zvončkovemu» fondu 1000 din s pripombo, da bo vsako leto, dokler bo «Zvonček» vršil tako veliko poslanstvo, storil isto. Kajti le z oporo v domovini bo mogel «Zvonček» vršiti svojo vzvišeno nalogo v inozemstvu. Ne gre tu

za nikako nacionalno propagando, temveč za rešitev tretjine slovenskih otrok, ki žive izven svoje države! Zato vsi na delo za sveto stvar!

«Zvonček», ki stane letno 30 din, se naroča v upravi «Zvončka», Ljubljana, Krakovski nasip 22, ali v Učiteljski tiskarni v Ljubljani. Prva številka lista izide 18. t. m.

Želodčna kislina

Eden najpogostejših vzrokov želodčnih obolenj je ali pomanjkanje ali pa preobilica želodčne kisline, kakor imenujemo želodčni sok za prebavo. V primeru pomanjkanja kisline zdravniki običajno predpisujejo lekarniško razredčeno solno kislino, in sicer po 10 do 20 kapljic po vsaki večji jedi, razredčenih v kozarču vode. To mešanico pa je treba previdno uživati, ker solna kislina silno slabo in kvarno vpliva na zobe. Zato se običajno uživa s slamico, da ne pride v neposreden stik z zobmi. Seveda imamo v lekarnah že tudi nešteto drugih kemičnih zdravil v obliki kapljic ali tablet.

Bolgarska konzervna industrija beleži leto za letom razveseljivejši napredek. Predvsem se konzervirajo svetovno znani in sloveči bolgarski vrtnarski prideški, sočivje, sadje itd. Presemetljiva je ugotovitev, da obstoje danes večje konzervne industrije v nepričakovano visokem številu v naslednjih bolgarskih krajih: V Plevni in okolici je 62 takih industrij, v Vraci in okolici 48, v Plovdivu in okolici 42, v Sofiji 42, v Stari Zagori in okolici 25, v Šumenu in okolici 17, v Burgasu 16 itd. Posebne velike industrije za izdelovanje konzervnih pločevinastih škatlic so se ustanovile v Plevni, Plovdivu, Dupnici, Beli Slatini, Šumenu, Lomu in Jambolu.

MR. BAHOVEC

Pijte samo **zdravilni**

PLANINKA

čaj

PLANINKA ZDRAVILNI ČAJ

Apoteka Mr. Bahovec, Ljubljana

Gostilna „ŠTRAJZEL“

Posvetovalnica

za naročnike „SLOVENSKE BESEDE“

Kdor je plačal naročnino za „Slovensko Besedo“, se lahko brezplačno posluži naše posvetovalnice, kjer dobi informacije:

- o vsakovrstnih vlogah na upravne oblasti, občino, srez, banovino in na ministrstvo;
- o prošnjah za vojaške oprostitev;
- o vlogah na davčne oblasti;
- o zakonitih socialnih dajatvah; skratka
- o vsem in vselej, kadar potrebujete nasvetov, da pridobite ali očuvate socialne ali gospodarske pravice.

Na posvetovalnico sporočite pismeno svoje želje, nakar dobite takoj tudi pismen odgovor. Za odgovor pošljite znamko za 2 Din

Dopise pošljite na naslov:
„SLOVENSKA BESEDA“
Ljubljana, Šelenburgova ulica 7/II.

Prvovrstna lutomerska, dolenska in dalmatinska vina toči gostilna pri

gostilna pri „Jerici“

Rožna dolina, Cesta V/2

Telefon 24-11 Telefon 24-11

priporočajo se

Jeločnik Viktor

špecerija, manufaktura, in galanterija — premog, drva

Gostilna in kavarna KALIN, Glince

toči prvovrstna štajerska, dolenska in dalmatinska vina
Mrzla in topla jedila vedno na razpolago.
Kavarna odprta do 2. ure zjutraj.
Vljudno se priporočata Rožina in Edvard Kalin

Trajno kodranje samo Din 60.-

Izdelava garantirano dobra.
Frizerski salon
MIRKO ZALETEL, Ljubljana
Cesta 29. oktobra (Rimska) števil. 24

Sporočamo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem, da nas je prežgodaj zapustil naš ljubljani soprog, preskrbni oče, stari oče, brat, stric in tast, gospod

LUKA ŠETINA

dimnikarski mojster in posestnik

Pogreb nepozabnega pokojnika je bil v sredo, dne 15. t. m. izpred njegovega doma Jelovškova ulica 2, na pokopališču pri Sv. Križu.

Najtoplejšo zahvalo izrekamo vsem, ki so spremili pokojnika na zadnji poti in poklonili krasno cvetje na njegov grob.

Ljubljana, dne 16. decembra 1937.

Aurelija, soproga; Rajko, sin s soprogo in unukinjo;
Stana, Milena, Draga, hčerke ter ostalo sorodstvo.

Nakažite takoj naročnino!